Dünya'dan Örneklerle Kamu Diplomasisi

Doç. Dr. Gaye Aslı SANCAR DEMREN

İSTANBUL - 2023

BETA

Yayın No:
İletişim Dizisi:

Dünya'dan Örneklerle Kamu Diplomasisi
Doç. Dr. Gaye Aslı SANCAR DEMREN

Birinci Baskı: Ekim 2023, İstanbul

ISBN: 978 - 625 - 423 - 551 - 1

Tasarım Uygulama: Destina Balcı
Kapak Tasarım: Destina Balcı

Baskı ve Cilt: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cadde, No: 58/1
Yenimahalle / Ankara
Tel: (0312) 395 85 71 (Sertifika No. 47479)

© 2023 Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
Tüm hakları saklıdır. Eserin bir bölümünün veya tamamının yayıncının yazılı izni olmadan fotokopisinin çekilmesi, mekanik ya da elektronik araçlarla çoğaltılması, kopyalanarak internette ya da herhangi bir veri saklama cihazında bulundurulması yasaktır.

Beta Basim Yayim Dağitim A.Ş.
Sertifika No: 49286
İkitelli Osb Mah. Eski Turgut Özal Cad. Altıntaç İş Merkezi
D Blok, No: 8, İç Kapı No: 405, Başakşehir / İstanbul
Tel: (0212) 511 54 32 Fax: (0212) 513 87 05
www.betayayincilik.com

Oğlum Selim Demir Demren'e…

ÖNSÖZ

Kamu diplomasisi kavramı adı yeni olsa da uygulamada 1900'lü yıllara dayanan devletlerin yabancı halklara yönelik gerçekleştirdiği uluslararası halkla ilişkiler faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde de kuruluş yıllarından itibaren uluslararası kamuoyunu yönetmenin önemi anlaşılmıştır. 1920 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün ileri görüşlülüğü ile Türkiye'nin Kurtuluş Savaşındaki haklılığını Dünya kamuoyuna duyurmak için Anadolu Ajansı kurulmuştur. Anadolu Ajansı'nın kuruluş amacına baktığımızda tam anlamıyla kamu diplomasisi ile örtüştüğü görülmektedir. 2000'li yıllara geldiğimizde artık Türkiye Cumhuriyeti'nde işi sadece uluslararası kamuoyunu yönetmek olan Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün hayata geçtiği görülmektedir. Nitekim ülkemizde bu alanda bilimsel çalışmalar da yine aynı tarihlerde başlamıştır. 2012 yılında tarafımca savunulan doktora tezi de bu alanda bir ilk olma özelliği taşımaktadır.

Elbette 2012 yılından bu yana kamu diplomasisi alanında birçok farklı çalışma gerçekleştirilmiştir. Günümüzde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen kamu diplomasisi faaliyetlerinin akademi tarafına bakıldığında Galatasaray Üniversitesi bu alanda önemli bir boşluğu doldurmakta, hem İletişim Fakültesi Lisans Programında hem de Stratejik İletişim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programında kamu diplomasisi dersine yer vermektedir. Yine Galatasaray Üniversitesi'nden birçok akademisyen bu konuda eserler vermektedir. Nitekim bu kitapta da kamu diplomasisi alanındaki uygulama örnekleri eksiklikleri yolu Galatasaray Üniversitesi'nden geçen akademisyenler tarafından doldurulmaktadır.

Kitabın fikir aşamasından son hali almasına kadar birçok kişinin desteği önemli idi. Öncelikle kamu diplomasisi kavramını hayatıma sokan canım Hocam Prof. Dr. İnci Çınarlı'ya, akademik motivasyon için bir diğer Hocam Prof. Dr. Banu KARSAK'a canı gönülden teşekkür ediyorum. Aka-

demik hayatımdaki katkıları için Prof. Dr. Halime YÜCEL BOURSE'a ve birbirimizi sürekli olarak yüreklendirdiğimiz, whats app gruplarında sürekli olarak yazışarak morallerimizi yüksek tutmamız için iletişim kurduğumuz Doç. Dr. Elgiz YILMAZ ALTUNTAŞ, Dr. Öğr. Üyesi Yeliz KULALI MARTIN ve Dr. Öğr. Üyesi Belgin BAHAR'a çok teşekkür ediyorum. Bir diğer teşekkür ise canım asistanım Ar. Gör. Yaşar ŞEKERCİ'ye enerjisiyle hep yanımda olduğu için gidiyor…

Kitabın yayınında emeği geçen başta Özer Cebel olmak üzere tüm BETA Yayınevi çalışanları ile dizgi ve kapak tasarımı için sevgili öğrencimiz Destina Balcıya teşekkür ederim. Son olarak bu kitabın çalışmalarına henüz doğmamışken başladığım ve doğduktan sonra da geceler boyu o uyurken çalıştığım canım oğlum Selim Demir Demren'e ve sevgili eşim Alp Demren'e sonsuz teşekkürlerimle…

8 Eylül 2023, İSTANBUL

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılına armağınımızdır…

İÇİNDEKİLER

Giriş
Doç. Dr. Gaye Aslı SANCAR DEMREN.....1

Uluslararası Halkla İlişkiler ve Ulus Markalama: Ulus Markalama Örneği Olarak Türkiye'nin Pandemi Döneminde Yaptığı Tıbbi Yardımlar
Doç. Dr. Elgiz YILMAZ ALTUNTAŞ ve Buket ÖZEKE 9

Çin Halk Cumhuriyeti ve Kamu Diplomasisi: Siyasal Rejim Türünün Yumuşak Güç Üzerindeki Etkisine Bir Örnek
Dr. Öğr. Üyesi Tolga BİLENER 29

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Sevimli Diplomatları: Dev Pandaların Kamu Diplomasisindeki Rolünün Niteliksel İçerik Analizi ile İncelenmesi
Ar. Gör. Şeyma FİLİZ.....49

Yumuşak Güç Unsuru Olarak "Cool" ve "Kawaii": Japonya'nın Pop-Kültür Diplomasisi Üzerine Bir İnceleme
Ar. Gör. Onurcan GÜDEN.....77

İsveç'in Kültürel Diplomasisi Üzerine Bir İnceleme: LAGOM Örneği
Dr. Öğr. Üyesi Yeliz KULALI MARTIN.....105

Kamu Diplomasisindeki Paradigma Değişimini Anlamak: Bir Meta Yumuşak Güç Aracı Olarak Broadway Müzikalleri
Ar. Gör. Dr. Osman ERGÜL.....127

Siber Güvenlik Diplomasisi: Amerika Birleşik Devletleri Örneği
Ceren TÜNEL.....165

Ulus Markalamada Finansal Teknoloji Potansiyeli: Singapur, İsrail ve İsviçre Örnekleri
Ar. Gör. Yaşar ŞEKERCİ.....179

Kamu Diplomasisinde Futbol Diplomasisi: Katar 2022 Dünya Kupası Örneği
Cem TÜMDAĞ.....213

GİRİŞ

Doç. Dr. Gaye Aslı SANCAR DEMREN

Bir devletin uluslararası halkla ilişkiler faaliyeti olarak tanımlayabileceğimiz kamu diplomasisi son 15 yılda daha da önemli hale gelmiştir. Elbette ismi kamu diplomasisi olmasa da içeriği benzer olan uygulamalara 1900'lü yıllardan bu yana rastlanmaktadır. Uygulamada eski ancak kavramsallaştırmada görece yeni olan kamu diplomasisi ismini 1960'lı yıllarda almıştır. Kamu diplomasisinin ilk uygulamalarında devlet ve hükümetlerin yabancı halkların zihinlerini ve kalplerini kazanmak için gerçekleştirdikleri faaliyetler söz konusu olmakla birlikte bu dönemde genellikle tek yönlü iletişime dayalı etkinlikler hayata geçmiştir. Yine geleneksel kamu diplomasisi dediğimiz bu uygulamalarda uygulayıcıların sadece resmi kaynaklar olduğu görülmektedir. Günümüzde kamu diplomasisi sivil toplumun, özel sektörün, bireylerin, sanatçıların tek başlarına aktör olabileceği bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel kamu diplomasisinin mesaj içeriği olan ideolojilerin propagandası günümüzde çok daha geniş bir içeriğe yerini bırakmıştır. Artık uygulayıcılar sadece ideolojileri değiştirmek için değil hedef kitlede cazibe yaratmak, ülkeye yatırımcı, öğrenci ve turist çekmek için kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirmektedirler. Geleneksel kamu diplomasisi / yeni kamu diplomasisi arasındaki bu uygulama farklılıkları onu yeni uygulayan ülkelerde de görülmektedir. Kamu diplomasisini uygulamalarına yeni başlayan ülkeler daha çok geleneksel kamu diplomasisine yakın uygulamalarda bulunurken uzun zamandır kamu diplomasisi faaliyetleri yürüten ülkelerin uygulamaları yeni kamu diplomasisine daha yakındır. Yeni kamu diplomasisi hedef kitlelerine ilişki inşa etmeyi, iki yönlü iletişim kurmayı ve karşılıklı olarak değerler aracılığıyla cazibe yaratmayı hedeflerken birçok farklı strateji ve taktik kullanır. Ve yine yeni kamu diplomasisi uygulamaları ulus marka inşa etmeye de katkı vermekte, kamu diplomasisi aracılığıyla ulus ve yer markalama faaliyetleri de hayata geçirilmektedir.

ÇİN HALK CUMHURİYETİ VE KAMU DİPLOMASİSİ: SİYASAL REJİM TÜRÜNÜN YUMUŞAK GÜÇ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE BİR ÖRNEK

Tolga BİLENER*

"The best propaganda is not propaganda"
Joseph Nye

GİRİŞ

1949 yılında kurulan Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) 1,4 milyarlık nüfusuyla dünyanın en kalabalık ülkesi olmasının yanı sıra, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi daimî üyeliği ve nükleer silahlara sahip ordusuyla uluslararası sistemin niteliğini tayin eden oyunculardan biridir. Aynı zamanda dünyanın ikinci büyük ekonomisi olan Çin, son yıllarda gerçekleştirdiği hızlı ekonomik büyümeyle küresel düzeyde ticari ve mali dengeleri belirleyen bir oyuncuya dönüşmüştür. 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olmasının ardından ekonomik büyümesi katlanarak artan Çin, 2021 yılında ülkede fakirliğin ortadan kalktığını ve yakın bir gelecekte ABD'yi geçerek dünyanın birinci ekonomisi olacağını da ilan etmiştir. Bilim ve teknoloji alanında büyük ilerlemeler kaydeden, bir taraftan kapsamlı bir uzay programı geliştirirken diğer taraftan 5G teknolojisi ve yapay zekâ gibi alanlara önemli yatırımlar yapan Çin'in uluslararası sistemdeki konumunu her geçen gün kuvvetlendirdiği ortadadır. Bu çerçevede ülkeyi yönetme tekelini elinde tutan Çin Komünist Partisi, ÇHC'nin kuruluşunun 100. yılında denk gelen 2049 yılında ülkenin her alanda ve sektörde dünya birincisi olmasını ulusal bir hedef olarak belirlemiştir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Galatasaray Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, tbilener@gsu.edu.tr, orcid: 0000-0001-8966-1419

Kısacası Çin Halk Cumhuriyeti'nin uluslararası politikanın ekonomik, diplomatik, askeri, teknolojik ve bilimsel sahalarında taşıdığı ağırlık artık tartışmasızdır. Ancak bu tabloda eksik kalan boyut, yumuşak güç (*soft power*) araçlarının kullanımındadır. Çin yönetimi, ülkenin yumuşak güç araçlarının etkin çalışmadığının, Çin hakkında uluslararası kamuoyundaki kanaatin (sadece Batı dünyasında değil, kendisiyle yakın ilişkiler kuran Rusya gibi ülkelerde dahi) genellikle olumsuz olduğunun ve Çin'in hızlı yükselişiyle birlikte bu ülkeye dair kaygıların arttığının farkındadır. 2019 yılının sonbahar aylarından itibaren ortaya çıkan ve birkaç ay içinde küresel bir pandemiye dönüşen SARS-CoV-2 salgını boyunca Çin hakkındaki olumsuz görüşler küresel çapta daha da yoğunlaşmış, Pekin yönetimi de buna karşılık sağlık diplomasisi araçlarını da dahil ettiği kamu diplomasisi uygulamalarıyla aşınan imajını tamir etmeye çabalamıştır. Ancak önemli bir inandırıcılık eksikliğinden muztarip olan Çin, bu çabalarından istediği sonucu tam olarak alamamıştır.

Bu yazı bağlamında diplomasinin önemli ve tamamlayıcı araçlarından biri olarak çok sayıda boyutu bulunan kamu diplomasisi alanında Çin Halk Cumhuriyeti'nin geliştirdiği faaliyetlere odaklanılacak ve Çin'in bu araçları kullanmaktaki başarısı tartışılacaktır. Kendine özgü bir yönetim modeline sahip olan Çin'in diğer pek çok ülkenin kullandığı kamu diplomasisi araçlarının benzerlerine başvurmasına rağmen arzu ettiği kadar etkili olamadığı gözlemlenmektedir. Bu alana vakfedilmiş büyük miktarda bütçelere rağmen bu olumsuz bilançonun rejimin yapısından kaynaklanıp kaynaklanmadığını tespit etmek, kamu diplomasisi çalışmaları açısından yol gösterici olacaktır.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Kamu Diplomasisi ile Tanışması

Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) yönetimi özellikle 1990'lardan itibaren, Tiananmen olaylarının[1] Batı kamuoyları üzerindeki olumsuz yansımalarından da çıkarttığı dersle, uluslararası sahnedeki imajını düzeltmek gerektiğine karar vermiştir. O dönemde ekonomik yükselişinin henüz başlarında olan Çin için iyi bir imaja sahip olmak uluslararası siyasette hak ettikleri

1 1989'un Mayıs ayında daha fazla demokrasi talebiyle sokağa inen üniversite öğrencilerinin başlattığı eylemler, Pekin'in Tiananmen Meydanı'nda uzun soluklu bir oturma eylemine dönüşmüş, kısa bir tereddütten sonra Çin yönetimi bu eylemleri şiddet kullanarak bastırma yoluna gitmiştir. 4 Haziran 1989 tarihinde çok sayıda göstericinin hayatına mal olan bu karar, Çin rejiminin uluslararası itibarını zedelediği gibi ülkenin Batı ülkeleri tarafından silah ambargosuna maruz bırakılmasına da yol açmıştır.

konuma gelebilmek amacıyla da gerekli görülmüştür (Kurlantzick, 2006: 3). Çin yönetimi, Maocu rejimin 1950'lerden bu yana (hatta iç savaş dönemini de hesaba katarsak, 1930'lardan beri) ustalaştığı propaganda yöntemlerinin yeni uluslararası ortamda ve haberleşme-iletişim alanında büyük ilerlemelerin sağlandığı bir dönemde arzu edilen sonuçları vermediğini, hatta ters tepki yarattığının farkına varmış, bu yüzden yeni yöntem arayışlarına girmiştir. Ülkenin yumuşak güç araçlarını çeşitlendirme ve geliştirme çabasına girişen Çin Komünist Partisi'nin 2007 yılında düzenlenen 17. kongresinde "ülkenin yumuşak gücünün geliştirilmesi", ulusal bir öncelik olarak ilan etmiştir (Shambaugh, 2015: 99).

2008 Yaz Olimpiyat Oyunları'nın Pekin'de düzenleniyor olması bu konuda önemli bir fırsat olarak değerlendirilmiş ve bu devasa etkinlik Çin'in gelişkin ekonomik ve teknolojik imkanlarının tüm dünyaya göstermeye vesile olmuştur. Olimpiyat oyunlarının dünya çapında on milyonlarca kişi tarafından canlı yayında izlenen açılış töreni de, Çin'in kökleri yüzyıllarca geriye giden kültürel zenginliğini vurgulayan ulusal anlatısını tüm dünyaya aktarmak için kullanılmıştır (Jongying, 2008). Sırf bu tavır bile 1966'da başlayan Kültür Devrimi sırasında Mao'ya yürekten bağlı gençlerden oluşan Kızıl Tugaylar'ın Çin'in evrensel kültürel mirası sayılabilecek tarihi eserleri, eski el yazmalarını, tapınakları vs. "geçmişin hurafeleriyle bağları koparmak" adına yakıp yıktıkları hatırlanırsa, Çin Komünist Partisi için önemli bir dönüşümün habercisi sayılmıştır.

8 Ağustos 2008 akşamı sahneye konan Pekin Olimpiyat Oyunları açılış töreni koreografisi, Çin'in dünyaya anlatmak istediği öykü hakkında başlı başına önemli ipuçları vermiştir. Burada aktarılan, tarihin en eski çağlarında başlayan ve iç tutarlılığını koruyarak günümüze kadar adeta aralıksız uzanan bir ulusal anlatıdır. Çin'in insanlık tarihi için önem taşıyan kağıt, pusula, barut gibi keşiflerinin, Konfüçyüs felsefesinin, Çin kaligrafisinin ve savunma-dövüş sanatlarının ön plana çıkarıldığı bu görsel şölen sayesinde, tarihin en eski çağlarından günümüze kadar Çin'in sanatta, bilimde ve felsefede öncü olduğu vurgusu yapılmıştır. 45 milyon euro'ya mal olan bu gösteriyle Çin aynı zamanda ekonomik gücünü ve teknik kabiliyetini de ispatlamıştır. Aynı biçimde, olimpiyat oyunları boyunca Çinli sporcuların gösterdiği başarılar da Çin için hem bir gurur kaynağı hem de her alanda dünyanın en büyük gücü olma yolunda kat ettiği yolun bir göstergesi olmuştur[2]. Bu açıdan, yu-

2 48 altın madalya ile Çin Halk Cumhuriyeti, 2008 Olimpiyat Oyunları'nın en fazla altın madalya kazanan ülkesi olmuştur. Ancak altın, gümüş, bronz madalyalar birlikte değerlendirildiğinde toplam 100 madalya ile Çin, ABD'nin (112) gerisinde kalmıştır.

muşak gücün anahtarı olan akılları ve duyguları etkileme yöntemleri devreye sokulmuştur.

Çin'in Pekin Olimpiyat Oyunları'nı önemli bir tanıtım fırsatı olarak değerlendirme isteği bir açıdan başarıya ulamış olsa da Çin'in yumuşak gücünün sınırlarını, başka bir ifadeyle kamu diplomasisi araçlarını başarıyla kullanabilmesi önündeki engelleri de ortaya koymuştur. Bu önemli spor etkinliği vesilesiyle dikkatlerin Çin üzerinde toplanmasından yararlanan farklı gruplar, örneğin dinsel temelli Falung Gong topluluğunun uğradığı baskıları, Tibet ve Uygur sorunlarını, ayrıca Çin'de tahammül edilmez boyutlara varan hava kirliliği başta olmak üzere çevre sorunlarını uluslararası kamuoyunun gündemine getirme fırsatı bulmuşlardır. Oyunlardan önce kimi ülkelerde olimpiyat meşalesinin dolaştırılması sırasında da Çin yönetimini protesto eden gösteriler olmuştur. Tüm bunlar, kamu diplomasisi politikalarının çok hassas dengeler dikkate alınarak kurgulanması gerektiği konusunda hatırlatıcı etki yaratmıştır.

Her durumda, 2000'lerin başından itibaren Çin Halk Cumhuriyeti, kamu diplomasisi araçlarının tümünü etkin bir biçimde kullanmanın yollarını araştırmış ve bu faaliyetlere ayrılan yıllık bütçeyi de düzenli olarak arttırmıştır. Çin'in yumuşak gücünün, Joseph Nye'ın "kültür, dış politika ve siyasal rejim" sınıflandırması üzerinden (Nye, 1990) bakılacak olursa, esas olarak kültür, kısmen de (insani yardım, sağlık diplomasisi ve kalkınma yardımı gibi boyutlarıyla) ekonomik araçlar üzerinde durduğu gözlemlenmektedir.

Çin'in Kamu Diplomasisi Araçları

Çin kökleri antik çağlara kadar uzanan tarihi ve kültürel zenginliğini uluslararası kamuoyu tarafından takdir ve merak edilen bir unsura dönüştürmenin hem diplomatik hem de ekonomik fayda sağlayacağının bilincinde olarak, bu boyutu öne çıkaran politikalara ağırlık vermiştir. Bu açıdan bir yandan Çince öğretimi ve Çin'e uluslararası öğrenci çekme girişimleri başlatılırken, öte yandan basın-yayın araçları, popüler kültür vb. öğeler kullanılarak Çin'in kültürel kimliğinin görünürlüğünün uluslararası planda arttırılması hedeflenmiştir.

Dil öğretimi ve diğer eğitim araçlarının kullanımı

Çin'in eğitim politikalarını bir diplomasi aracı olarak kullanma girişimleri Soğuk Savaş döneminde başlamış ve kimi gelişmekte olan ülkele-

rin vatandaşlarına Çin'de eğitim görmek için burslar verilmiştir. 2000'lerin başından itibaren de Çin dili ve kültürü öğrenimini yurtdışında yaygınlaştırma girişimleri yoğunlaşmış ve Çin modern anlamda eğitim diplomasisini kullanmaya başlamıştır. Çin Eğitim Bakanlığı 2002 yılında *Chinese Bridge Project* isimli bir girişimle yurtdışında Çin dili öğrenimini sistemli bir biçimde teşvik etmeye başlamıştır (Meyer, 2018: 109). Çin'in uluslararası siyasette yükselişi, ekonomik büyümesi ve dolayısıyla dünyanın dört bir yanında ticari ilişkilerinin yoğunlaşmasıyla bağlantılı olarak, gerçekten de dünyanın farklı bölgelerinde Çince (Mandarin) öğrenimine yönelik bir talep doğmuştur. Çin'in resmi rakamlarına göre 2006 yılında 30 milyon olan Çince öğrenen yabancı sayısı 2015'te 100 milyona ulaşmıştır (Meyer, 2018: 110). Bu rakamların teyidi ya da Çince öğrendiği ifade edilen kişilerin gerçekte bu dili ne düzeyde öğrendikleri yahut eğitimlerine ne kadar süre devam ettiklerini tespit etme imkânı olmasa da, Çinceye yönelik ilginin son yirmi yıldır artmakta olduğunu gözlemlemek mümkündür. Özellikle Çin'in artan ticari önemi, Çince bilmenin değerini dünyanın pek çok yerinde arttırmıştır. Bu çerçevede kurumsallaştırılan Konfüçyüs Enstitüleri de bu alanda önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Yurtdışındaki ilk temsilciliğini 2004 yılında Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te açan Konfüçyüs Enstitüleri, British Council, Alliances françaises, Goethe, Cervates ve Yunus Emre Enstitüleri'nin muadilidir ve amacı Çin dili ve kültürünün uluslararası çapta tanınmasını ve yaygınlaşmasını sağlamaktır. O tarihte dünya çapında açılması planlanan enstitü sayısı yüz olarak belirlenmiş olsa da bu hedef sonrasında aşılmış ve Konfüçyüs Enstitüleri'nin sayısı 2017 yılında 140 ülkede toplam 500'ü aşmıştır[3]. Çin Eğitim Bakanlığı'na bağlı HanBan (Uluslararası Çin Dili Konseyi) bünyesinde faaliyet gösteren bu enstitüler, dil kurslarının yanı sıra geleneksel Çin kültürü hakkında sergi ve konferanslar düzenlemekte, kaligrafi, Çin tarihi, Çin mutfağı, Çin tıbbı gibi konularda sertifika programları gerçekleştirmektedir. Ancak bu enstitülerin bulundukları ülkelerde mutlaka yerli bir üniversitenin bünyesinde faaliyet gösterme koşulunu öne sürmeleri, aşağıda da değinileceği gibi zaman zaman birtakım polemiklerin doğmasına yol açmaktadır.

Yabancı öğrencilere Çin'de eğitim görmeleri için burslar verilmesi de Çin kültürü ve dilinin küresel düzeyde öğrenilmesi, başka bir deyişle

3 Türkiye'de ilki 2008 yılında açılan ve ODTÜ, Boğaziçi, Okan ve Yeditepe üniversitelerine bağlı toplam dört Konfüçyüs Enstitüsü faaliyet göstermektedir. 2023 yılı içinde İzmir'deki Yaşar Üniversitesi bünyesinde beşinci enstitünün açılması planlanmaktadır.

Çin'in eğitim diplomasisi için önem taşımaktadır. Belli başlı her ülkede olduğu gibi, Çin'de de üniversite yönetimleri ve hükümet, ülkedeki yabancı öğrenci sayısının artmasını arzulamakta ve bunu teşvik edecek girişimlerde bulunmaktadır. Uluslararası öğrencilerin kabulü konusunda elbette İngilizce eğitim yapılan ABD, Kanada, Britanya, Avustralya gibi ülkelerin dünya çapında liderliği tartışılmazdır, ancak aralarında Çin'in de bulunduğu pek çok ülke de kendi üniversitelerini yabancı öğrenciler için çekici kılmaya çalışmaktadır. Çin'in bu konuda kullandığı en etkili araç, gelişmekte olan ülke öğrencilerine verdiği burslardır (Zabella, 2017:760). Bu bakımdan özellikle Afrika kıtasına yönelik burs programları, bu kıtadan çok sayıda öğrencinin Çin'de eğitim görmesi sonucunu doğurmuştur. Örneğin 2018 yılında Çin'deki sayıları toplam 500 bine yaklaşan yabancı öğrencinin 80 bini Afrikalı olmuştur (Global Times, 18 Ekim 2021). Her alanda olduğu gibi Covid-19 pandemisi öğrenci hareketliliğine de balta vurmuş, Çin'in son derece sıkı bir biçimde uyguladığı "sıfır Covid" politikası nedeniyle yabancı öğrencilerin ülkeye gelip eğitimlerine devam etmesi bu koşullarda neredeyse imkansız denecek kadar zorlaşmıştır. Her ne kadar 2022 yılı içinde birçok kez öğrencilerin yeniden Çin'e dönebilecekleri yönünde haberler çıkmış olsa da uluslararası öğrenci hareketliliğinde Çin'in kalıcı bir oyuncu haline gelmesi pandeminin bundan sonraki seyrine bağlı gibi görünmektedir.

Basın-Yayın Araçlarının Kullanımı

Çin Halk Cumhuriyeti kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemli bir boyutunu basın-yayın kuruluşları aracılığıyla yürütmektedir. Benzer politikalar geliştirmiş her ülke gibi bu konuda da Çin'in amacı, dünya kamuoyuna Çin'in resmi görüşlerini ve küresel olaylara dair bakış açısını aktarmaktır. Böylelikle basın-yayın dünyasına hâkim olan Batılı medya kuruluşlarının faaliyetlerinin dengelenmesi amaçlanmaktadır. Aslında Çin hükümetinin propaganda amacıyla farklı dillerde uluslararası kamuoyuna erişme arayışı 1950'li yıllarda kısa dalga üzerinden yayın yapan Pekin Radyosu günlerine dayanmaktadır. Bu çerçevede örneğin, Moskova Radyosu'nun teknik desteğiyle haftanın belli saatleriyle sınırlı olsa da, Pekin Radyosu'nun Türkçe yayınları 1957 yılından beri sürdürülmektedir.

Günümüzde her türlü modern iletişim aracını kullanan Çin'in uluslararası kamuoyuna erişimi özellikle *Xinhua* haber ajansı ve CCTV (*China Central Television*) kuruluşlarının faaliyetlerine dayanmaktadır. 1931 tarihinde Çin Komünist Partisi'nin yayın organı olarak kurulan *Xinhua* (Çin

Haber) Ajansı günümüzde dünyanın farklı yerlerindeki 170 haber bürosu ile gelişkin bir ağa sahiptir. Ajans 2010 yılında CNC World adıyla 24 saat kesintisiz İngilizce haber yayını yapan bir televizyon kanalı da kurmuştur.

Benzer biçimde 2010 yılında CCTV Channel adıyla kurulup 2016'da CGTN (*China Global Television Network*) de altı ayrı dilde (Çince, İngilizce, İspanyolca, Fransızca, Arapça ve Rusça) dünya çapında yayın yapmaktadır. Kanal, yerel düzeyde daha etkili yayınlar yapabilmek ve hedef kitleye yönelik programlar üretmek üzere Washington D. C. merkezli *CGTN America* ve Nairobi merkezli *CGTN Africa* isimli iki ayrı televizyon kanalı ortaya çıkarmıştır.

Yazılı basın alanında ise İngilizce yayın yapan *China Daily* ve *Global Times*, radyoculuk alanında ise *China Radio International* (CRI) hem geleneksel yöntemlerle hem de internet üzerinden dünya çapında erişilebilir durumdadır. Tıpkı CGTN de olduğu gibi bu yayın organları da yerel ağlar geliştirmekten geri durmamış, örneğin 2012 yılında *China Daily*, Afrika kıtasına özgü *China Daily Africa Weekly* adında bir yayın daha çıkartmaya başlamıştır. Tüm bu faaliyetler Çin yönetimi tarafından bir öncelik olarak tanımlandığı için ülkenin kaynakları cömertçe harcanmış ve uluslararası kamuoyuna dönük basın yayın faaliyetlerinin son on yıldaki toplam maliyeti 10 milyar dolara yaklaşmıştır (Kumar, 2021:1).

Kültürel Miras ve Popüler Kültür Unsurlarının Kullanımı

Çin Halk Cumhuriyeti her ne kadar Kültür Devrimi (1966-1976) günlerinde tarihsel mirasını reddetme, hatta yok etme boyutuna varan bir radikalliğe savrulmuş olsa da son otuz yıllık süreçte bu tutumunu tersine çevirerek, yumuşak gücünü artırma ve kamu diplomasisi faaliyetleri geliştirme çabalarında kültürel mirasını ön plana çıkartmaya başlamıştır. Bu alanda Çin'in gerçekten zengin bir tarihe sahip olduğunu hatırlatmak gerekmektedir. Örneğin Çin Halk Cumhuriyeti 50'den fazla eserle, İtalya'nın ardından Unesco Kültür Mirası listesinde en fazla eseri kayıtlı bulunan ülkedir. Bu eserlerin bir kısmı dünyaca ünlü Çin Seddi, Ming ve Qing hanedanları döneminden kalma imparator mezarları, Xian'daki imparator mezarında bulunan terracota asker heykelleri, Pekin'deki Yazlık Saray, yahut ülkenin farklı yerlerindeki yazıtlar gibi eserlerdir.

Tarihi mirasın yanı sıra, Çin'in modern sanatın tüm dallarında varlık göstermesi için de son yıllarda çabalar yoğunlaşmıştır. Bir ülkenin sadece kendine özgü kültürel ürünleri tanıtması ya da bunları ekonomik bir

getiri aracına dönüştürmesinin yanı sıra, uluslararası planda geçerli olan tüm sanat dallarında başarılı ürünler ortaya koyması, bu alanlarda kendini ispatlamış dünya çapında ünlü sanatçıların arasında Çinli sanatçıların da bulunması önem taşımaktadır. Örneğin 2012 Pritzker mimarlık ödülünü kazanan Wang Shu, 2012 Nobel edebiyat ödülünü kazanan Mo Yan, plastik sanatçısı Ai Weiwei, film yapımcısı Zhang Yimu ya da piyanist Lang Lang'ın uluslararası başarıları, kendi kişisel başarıları olmanın dışında Çin'in de imajına olumlu katkıda bulunan performanslar olarak kayda geçmiştir (Meyer, 2018: 113).

Çin'in modern sanatın icra edilebileceği bir yer olarak tanıtılması amacıyla, Pekin Olimpiyat Oyunları hazırlıkları kapsamında 2007 yılında açılan ve şekli dolayısıyla "Pekin'in Yumurtası" diye adlandırılan Ulusal Gösteri Sanatları Merkezi, Fransız mimar Paul Andreu tarafından modern mimarı üslubu kullanılacak inşa ettirilmiştir. Bina bir yandan Pekin'e modern bir görünüm kazandırırken, diğer yandan Çin'in artık modern tasarım alanında takip edilmesi gereken bir aktör olduğunu gösterme amacını taşımıştır.

Kültürel üretimin çekiciliğinin artırılması bir yandan ülkenin evrensel kültüre katkısı dolayısıyla dış dünyada olumlu bir imaj inşa edilmesini sağlarken, diğer yandan kültürel ürünler büyük ölçüde piyasada alınıp satılan metalara dönüşmüş olduğundan ekonomik getiri de sağlamaktadır. Bu açıdan örneğin Zeng Fanzhi, Xang Xiaogang, Liu Wei gibi modern sanat eserleri ortaya ressamların eserleri yahut Fan Zeng gibi geleneksel Çin kaligrafisini resimle birleştiren sanatçıların çalışmaları milyon dolarla alıcı bulmakta, dünya sanat piyasasında ve uluslararası galerilerin kataloglarında Çinli sanatçılar kendilerine artık kolaylıkla yer bulmaktadırlar.

Çinli sanatçıların yaratıcılıklarını ortaya koydukları bir başka alan ise sinemadır. Her ne kadar uzun süre Çin sineması denildiğinde Hong-Kong'lu Jackie Chen'in yıldızlaştığı dövüş filmleri akla gelmiş olsa da, Çin sinemasının uluslararası piyasalarda kendine henüz geniş bir yer bulduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin Çin'in Oscar'ları sayılan Altın Horoz ödülleri, Çin sinemasıyla özel olarak ilgilenen dar bir kesim dışında uluslararası kamuoyunda pek de tanınan ve takip edilen bir ödüle dönüşememiştir.

Yine de 1978 yılında Pekin Sinema Üniversitesi'nin kurulmasından bu yana Çinli yapımcı ve yönetmenler uluslararası standartlarda filmler

üretmeye başlamış ve pek çok Çinli yönetmen Cannes ve Venedik gibi uluslararası festivallerde başarılar göstermiştir. Bunlar arasında Yi Mou Zhang, John Woo, Zhang Yimu ve Chen Kaige uluslararası ödüller için yirmiden fazla defa aday gösterilmişlerdir. Çin sinemasının uluslararası piyasalardaki görünürlüğünü artırmak için son yıllarda çabalar yoğunlaşmış olsa da, bu konuda henüz büyük bir başarı gösterildiğini söylemek mümkün değildir. *Kaplan ve Ejderha* gibi 128 milyon dolarlık bir gelir elde eden prodüksiyonlar birer istisnadan ibaret kalmıştır. Bu durumu düzeltmek için Çin yönetimi yabancı ülkelerle ortak prodüksiyonlar üretmek amacıyla onlarca anlaşma imzalamıştır. Böylelikle Çinli yapımların yurtdışındaki sinemalarda gösterime girmesinin kolaylaşması öngörülmüştür. Diğer yandan da Çinli yatırımcılar, film sektöründe uluslararası piyasada yatırım yapmaya teşvik edilmişlerdir. Örneğin turizm-otelcilik alanındaki yatırımlarıyla tanınan Wanda firması, yurtdışında hem film üretimi hem de dağıtımı alanında rol oynayan firmaları satın almaya başlamıştır. 2012 yılında 2,6 milyar dolara ABD ve Kanada'da toplam 350 sinema salonu işleten AMC Entertainment şirketini satın alan Wanda, 2015 yılında da Avustralyalı Hoyts şirketini satın alarak 450 sinema salonu daha elde etmiştir (Clare, 2018). Wanda'nın bu yatırımlarını ABD'li Entertainment ve Paramount firmalarında önemli hisseler satın alması takip etmiştir. Şirketin sahibi Wang Jianlin, bu şirketleri satın almaktaki amacının "Çin sinemasına teknoloji ve *know-how* kazandırmak" olduğunu açıkça ifade etmiş ve uzun vadeli amacının Hollywood ile rekabet edebilecek bir Çin sinema sektörü kurmak olduğunu söylemiştir. Bu amaçla Qingdao şehrinde 2013 yılında 7 milyar dolar maliyetle 10 film stüdyosu içeren "Oriental Movie Metropolis" isimli büyük bir kompleks de inşa edilmiştir. 376 hektarlık bir alana yayılan bu stüdyolar bütünü Çin basını tarafından "dünyanın en büyüğü" olarak takdim edilmiştir (Brzeski, 2016).

Modern edebiyat alanında da benzer bir durum geçerlidir. Çince edebiyat ürünleri yurtdışında nispeten az tercüme edilen eserlerdir, dolayısıyla dünyada tanınırlıkları İngilizce, Fransızca ya da Rusça edebiyat ürünlerine göre azdır. Çince yazılmış düzyazı ya da şiir türündeki edebiyat eserlerini yabancı dillere yetkin bir biçimde tercüme edebilecek Çinli ya da yabancı çevirmen sayısı da son derece sınırlıdır. Üstelik Çinli yetkililer yurtdışında modern Çin edebiyatını tanıtmak için henüz kapsamlı bir politika geliştirmiş değillerdir. Dolayısıyla uluslararası yayınevlerinin kataloglarında Çinli yazarlara ait eserler çok da önemli bir yer tutmamakta, bu açıdan örneğin komşu ülke Japonya'nın edebiyat ürünlerinin bir hayli gerisinde kalmaktadırlar.

Spor ve Turizm Araçlarının Kullanımı ve "Panda Diplomasisi"

Spor alanında da Çin son yirmi yılda önemli bir atılım içinde olmuş, sporun her dalında sesini duyurmaya gayret etmiştir. Çinli sporcuların son derece başarılı olduğu, hatta bir anlamda Çin ile özdeşleşmiş spor dalı ise masa tenisi ya da pingpongdur. Pingpong aslında Çin'e ancak 1960'larda ulaşmış nispeten yeni bir spor dalıdır ve bu sporun Çin denilince hemen akla gelmesinin esas nedeni Mayıs 1971'deki "Pingpong diplomasisi"dir. ABD'nin henüz Çin Halk Cumhuriyeti'ni resmen tanımadığı, dolayısıyla bu iki devlet arasında diplomatik ilişkilerin bulunmadığı bir dönemde, iki ülkenin ulusal takımlarının karşı karşıya geldiği pingpong maçı bir anlamda buzların kırılmasına ve iki ülke kamuoylarını yakınlaşmaya hazırlamaya yaramıştır. Zira bu maçın oynandığı günlerde Washington ve Pekin heyetleri gizli müzakereler yürütmekte ve ABD resmen ÇHC'yi tanımaya hazırlanmaktaydı. İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden dönemdeki en önemli diplomatik gelişmelerden biri olan ABD'nin ÇHC'yi resmen tanıması ve bunun bir pingpong maçıyla dünya kamuoyuna duyurulmaya başlanması ülkede 300 milyon kişinin oynadığı söylenen masa tenisi ile Çin'in özdeşleşmesini böylelikle sağlamıştır.

Yaz ve Kış Olimpiyat Oyunlarında son yıllarda görüldüğü üzere Çinli sporcular atletizmin hemen her alanında büyük ilerlemeler kaydetmiş, ülkenin spor konusunda en geride kaldığı alan ise futbol olmuştur. Xi Jinping'in spor politikası içinde bu nedenle futbolun geliştirilmesi önemli yer tutmaktadır. Ancak bu alanda henüz Çin milli futbol takımının parlak bir başarı çizgisi yakalayamadığı da ortadadır. Ülkedeki lisanslı futbolcu sayısı yaklaşık 150 bindir ve milli takım uluslararası sıralamalarda 80'inci sıradadır (Kuang, 2022:1). Dünya çapında futbolun ne kadar geniş kitlelere hitap ettiğini bilen Pekin yönetimi 2030 FİFA Dünya Kupası'nı düzenlemeye aday olmuştur ve eğer başvurusu kabul edilirse[4] bu fırsatı ülkedeki futbol merakını ve kalitesini artırmak için kullanma arzusundadır. Çin'in oldukça geriden geldiği futbol alanında uyguladığı politika, aslında nispeten geriden geldiği diğer alanlardaki uygulamalarıyla örtüşmektedir. Çin yönetimi önce 2015 yılında "Çin Futbolunun Geliştirilmesi Programı" adıyla yıllık hedefler belirleyen kapsamlı bir plan yürürlüğe koymuş ve 2030 yılında dek ülkede 60 bin futbol sahası inşa edileceği duyurulmuştur. Ardından mevcut Çin takımlarını kuvvetlendirmek için uluslararası planda tanınmış

4 2030 FIFA Dünya Kupası etkinliğinin hangi ülkede düzenleneceği 2024 yılında ilan edilecektir.

oyuncu ve antrenörleri yüksek transfer ücretleriyle ülkesine getirmiş, hatta yurtdışındaki bazı takımları satın alma yoluna gitmiştir. 2016 yılında ilan edilen *Healthy China* 2030 planı uyarınca Çin'deki kamu sağlığı programlarının da ayrılmaz bir parçası olarak futbol da dahil olmak üzere spor faaliyetlerinin desteklenmesi kararı alınmış, bu plan uyarınca 2015 yılında 360 milyon olan düzenli olarak spor yapan Çinli sayısının 2020 yılında 435 milyona yükseldiği de ilan edilmiştir. Bu da pek çok benzer konuda olduğu gibi, spor konusunda gerçekleştirilen politikaların da Çin'de milli bir seferberlik havasında yürütüldüğüne işaret etmektedir.

Görüldüğü üzere, yumuşak güç dendiği zaman akla gelen hemen her alanda Çin yönetimi kendine birtakım hedefler belirlemiş ve bunlara en kısa sürede ulaşabilmek için de yüksek bütçeler ayırmaktan kaçınmamıştır. Ancak yumuşak güç araçlarının sadece bütçeye yük olan değil, aynı zamanda ülkeye gelir getiren unsurlar olduğunu da vurgulamak gerekmektedir. Bir ülkenin kültürel ürünlerinin satın alınması, ülkede üretilen müzik, resim, dizi ya da sinema filmi gibi eserlere dönük uluslararası piyasalarda bir talep yaratılmasının ekonomik getirisi vardır. Ayrıca bir ülkenin turizm gelirlerinin arttırılmasında da kültürel çekiciliğin önemi bulunmaktadır. Her ne kadar uluslararası turizmin belli başlı destinasyonlarından birine henüz dönüşmemiş olsa da, pandemiden hemen önceki 2019 yılında Çin'e giden ve burada en az bir gece geçiren yabancı turist sayısı toplam 30 milyonu aşmıştır (Chen, 2022). Eğer pandemi dolayısıyla son yıllarda gözlemlenen artış eğilimi kesintiye uğramamış olsaydı, Çin büyük bir turizm destinasyonu olarak yerini giderek sağlamlaştıracaktı. Fakat uluslararası seyahatleri kısıtlayıcı son derece sıkı Covid-19 tedbirleri nedeniyle Çin turizminin toparlanması uzun yıllar alacağa benzemektedir.

Son olarak, Çin'e özgü bir kamu diplomasisi aracı olarak pandaların kullanımına değinmek gerekmektedir. 2016 yılında kadar nesli tükenmekte olan hayvanlar listesinde yer alan, ancak uzun yıllardır süren çabalar sayesinde şimdilik bu tehlikeyi atlatmış görünen bu ayı türü, Çin denilince akla ilk gelen şeylerden biridir. İmparatorluk dönemine rastlayan tek tük tarihsel örnekler sayılmazsa, bir iyi niyet göstergesi olarak pandaların diplomatik hediye şeklinde kullanılmaları 1957 yılında Mao Zedong tarafından başlatılmış ve bugüne kadar 20'ye yakın ülkenin hayvanat bahçelerine panda hediye edilmiştir.

Çin'in Kamu Diplomasisindeki Sorun Alanları ve Kısıtlar

Çin'in son dönemdeki yükselişi ve kalkınmakta olan bir ülke görünümünden hızla çıkıp dünyanın en büyük ikinci ekonomisi haline gelmiş olması, doğal olarak uluslararası kamuoyunda bu ülkeye yönelik ilgiyi arttırmıştır. Bundan sadece birkaç yıl önce uluslararası politikayı anlatırken adeta ikincil bir oyuncu olarak algılanan Çin Halk Cumhuriyeti, artık kendinden her alanda bahsettiren bir aktördür. Öyle ki günümüzde ekonomiden ticarete, teknolojiden siyasete, küresel dengeleri anlamaya ve anlatmaya çalışırken Çin'e değinmeme imkânı kalmamıştır. Yumuşak güç ve kamu diplomasisi uluslararası planda görünürlükle yakından bağlantılı olduğu için, Çin'in kamu diplomasisinin başarısı hakkında bir değerlendirme yaparken nispeten kısa bir süre zarfında gerçekleşen bu dönüşümü de hesaba katmak gerekmektedir.

Çin'in yurtdışındaki imajından söz ederken, her şeyden önce bunun ele alınan ülkelere ve bölgelere göre farklılaştığını söylemek gerekmektedir. Çin'in (Kuzey Kore ve bir-iki Güneydoğu Asya ülkesi hariç) komşuları nezdindeki imajının genellikle olumsuz olduğu bir gerçektir. Yakın coğrafyası için önemli bir ticari partner olan Çin, giderek artan ekonomik ve askeri gücü nedeniyle Doğu Asya'da bir tehdit olarak da algılanmaktadır (Kurlantzick, 2022:4). Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki toprak iddiaları, Tayvan sorunu, Japonya ve Güney Kore'yle olan tarihsel sorunları nedeniyle imajının olumsuz olması beklenen bir durumdur. Aynı biçimde Çin'e uzun yüzyıllar boyunca bağımlı yaşamış olan Güneydoğu Asya'da da Çin'in yükselişinin genellikle temkinli karşılandığını söylemek gerekmektedir. Çin'in Hindistan'la giriştiği rekabet ilişkisi, Orta Asya ülkeleri söz konusu olduğunda ise Çin'deki Müslüman unsurların yaşadıkları sorunlar, Çin'in bu bölgelerdeki algılanışını doğrudan etkilemektedir. Rusya'ya gelince, her ne kadar iki ülke arasında ekonomik ve siyasi bir yakınlaşma bulunsa da, halklar arasında bir yakınlık bulunduğunu söylemek mümkün olmamaktadır. Hatta iki ülke halklarının tarihsel sebepler de dahil olmak üzere birçok bakımdan birbirlerine kuşkuyla baktıkları ifade edilebilir (Lebedev, 2022).

Dolayısıyla Çin'in imajının en olumlu olduğu ülkeler gelişmekte olan, Çin'den önemli ekonomik yardımlar sağlamış ve coğrafi bakımdan Çin'e nispeten uzak ülkelerdir. Bu açıdan Afrika ve Latin Amerika ülkeleri en önde gelmektedir. Çin'e yine coğrafi anlamda uzak bulunan, ancak giderek artan miktarda bu ülkeyle ticaret yapan Batı ülkelerinde ise,

Çin'in kimi dış politika tutumları, siyasal rejimi, ülkedeki insan hakları ihlalleri, Tibet ve Uygur sorunları, 2014'ten bu yana Hong Kong'da artan baskıcı uygulamalar, fikri mülkiyet hakkı sorunları ve tüm bunların üzerine gelen Covid pandemisi bu ülkenin ve onun yönetiminin imajını bir hayli zedelemiştir. Çin'in kullandığı iletişim yöntemlerinin yumuşak güç araçlarının kullanımından ziyade Batılı toplumlar nezdinde daha çok propaganda olarak algılanması da bu tür faaliyetlerin etkisini azaltmaktadır. Üstelik 1989 Tiananmen olaylarında tankın karşısına dikilen adamın fotoğrafı ya da 2010 Nobel Barış Ödülü sahibi Liu Xiaobo'nun hapiste olduğu için gidemediği Oslo'daki törende boş kalan sandalyesi gibi görüntülerin ikonlaşarak dünya kamuoyuna mal olması nedeniyle, Çin'in siyasal rejiminin Batı toplumları nezdindeki imajını düzeltmesi çok da kolay gözükmemektedir. Bu açıdan Çin'in kamu diplomasisi faaliyetlerinin nihai amaçlarının ne olduğu da sık sık sorgulanmaktadır. Bu kuşkulu yaklaşım, Çin'in kamu diplomasinin her boyutundaki başarı oranını önemli ölçüde etkilemektedir.

Çin'in yurt dışındaki faaliyetlerinin giderek sorgulandığı son on yılda, Konfüçyüs Enstitülerinin varlığı ve faaliyetleri eleştirileri üzerine çekmeye başlamıştır. Özellikle ABD, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerde bu enstitüler ilan ettikleri resmi faaliyet alanlarının çok ötesine geçip açıkça Çin lehine siyasal faaliyette bulunmakla suçlanmışlardır. Bağlı bulundukları üniversiteler bünyesinde akademik özgürlüklere de müdahale etmekle suçlanan enstitülerin kapatılması için ABD başta olmak üzere birçok ülkede girişimler başlatılmıştır[5]. Örneğin Ağustos 2020'den itibaren ABD Dışişleri Bakanlığı, ülkede bir dönem sayıları 110'a kadar yükselen Konfüçyüs Enstitülerinin tıpkı Çin diplomatik ya da konsüler temsilcilikleri gibi sıkı bir gözetim altında tutulacaklarını açıklamıştır. Bu olumsuz havanın giderek yaygınlaştığı bir ortamda, bünyesinde bu enstitülerden bulunan üniversitelerin bundan böyle kamu fonlarından yararlanmalarında kimi engellerle karşılaşabilecekleri de söylenir olmuştur. Bu ortamda Chicago ve Penn State başta olmak üzere birçok ABD üniversitesi Konfüçyüs Enstitülerini "şeffaflık yoksunluğu ve akademik özgürlüklere zarar vermesi" dolayısıyla kapatacaklarını açıklamışlardır. 2022 itibariyle ABD'de faaliyet gösteren enstitülerin sayısı 18'e kadar

5 Bu bağlamda, her ne kadar ispatlanmamış bir iddiadan ibaret kalsa da, Fransa'nın Atlantik kıyısında bulunan küçük bir şehir olan Brest'te ülkedeki 17. Konfüçyüs Enstitüsü'nün açılmış olması, Brest halkı nezdinde Çin kültürüne yönelik ilginin artmasıyla değil, bu şehrin Fransız nükleer denizaltılarının üssü olması dolayısıyla Çin tarafından yakın takibe alınma çabasının bir yansıması olarak değerlendiren yorumlar yapılmıştır. Bu iddialar, söz konusu kurumlar hakkındaki olumsuz algılara ve kuşkucu yaklaşıma dair çarpıcı bir örnektir.

düşmüştür ve bunların da bir kısmının kısa vadede faaliyetlerini sonlandıracağı anlaşılmaktadır (nas.org, 2022).

İddialara göre Çinli yetkililer, anlaşma yaptıkları üniversitelerde zaman zaman derslerin içeriğine müdahale etmekte, derslerde kullanılan materyalde Çin'i rahatsız eden unsurların[6] bulunmamasını talep etmekte, bu kurumlarda Tibet yahut Uygur meselesi gibi konuların gündeme geleceği konferansların düzenlenmesini engellemektedirler. Bu baskılar, özellikle Çinli öğrencilerin sayısının fazla olduğu ya da Çinli iş insanlarının bağışta bulundukları üniversitelerde kendini daha net olarak göstermektedir. Çin'in yurtdışındaki akademik özgürlüklere müdahaleleri, bu ülkenin kamu diplomasisi araçlarını bir yumuşak güç unsuru olarak değil, aslında bir keskin güç (*sharp power*) unsuru olarak kullandığı eleştirilerine yol açmıştır (Walker, 2017:2-3).

Kendi ülkesindeki kısıtlamalar bir yana yurtdışında dahi akademik özgürlükleri sınırlamaya çalışmakla suçlanan Çin, Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF)'in her yıl yayınladığı basın özgürlüğü sıralamasında da 180 ülke arasında 175. sıradadır. Çin yönetimi, basın-yayın araçlarını da "keskin güç" aracı olarak kullanmakla suçlanmış, *Xinhua* Ajansı'nın kontrolündeki CNC World televizyon kanalının 2020 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından takibe alındığı açıklanmış, ABD'li kablolu televizyon firmaları bu kanalı program yelpazelerinden çıkartmaya başlamıştır. Tıpkı diğer örneklerde olduğu gibi, CGTN televizyon kanalları da son yıllarda Batı dünyasında eleştirilere maruz kalmış ve özellikle ABD, Britanya ve Avustralya tarafından kısıtlamalara uğramıştır. Eleştirilerin odağında bu kuruluşların habercilik değil, dezenformasyon yaptıkları iddiaları yer almaktadır. Buna göre Çin sadece kendi ülkesinde basın özgürlüğünü kısıtlamakla kalmamakta, yurtdışıda da kimi zaman kendi siyasal çizgisine uygun olmadığını tespit ettiği konularda yabancı yayın organları nezdinde müdahaleci davranmaktadır. Çin yönetimi bu iddiaları reddetse de temelde yatan inandırıcılık sorunu nedeniyle çok da ikna edici olamamaktadır.

Sinema endüstrisinde de benzer bir durum mevcuttur. Son yıllarda yapılan tüm yatırımların Çin'deki sinema sektörünün teknik düzeyini yükselttiği kesin olmakla beraber, Çin'de üretilen filmlere uluslararası bir talep yaratılması sadece teknolojik altyapıyla sağlanabilecek bir durum değildir. Çin'deki sansür ve kontrol mekanizmaları nedeniyle Çinli yapımcıların

6 Örneğin Tayvan'ı bağımsız bir ülke gibi gösteren haritaların kullanılması gibi.

yaratıcılıklarını tam olarak kullanmaları mümkün olmadığı gibi, tarihsel olayları konu alan, ancak bariz bir tek taraflı resmi tarih söylemi içeren yapımların yurtdışında propaganda faaliyeti olarak algılanmaları kaçınılmaz olmaktadır.

Üstelik Çin, tıpkı akademi ve basın dünyasında olduğu gibi sinema sektöründe de yer yer yurtdışındaki etkinliklere müdahale etmiştir. Çin yönetimi 2010 yılında Palm Springs Festivali'nde programlanan Dalay-Lama[7] hakkındaki bir filmin gösterim programından çıkarılmasını talep etmiş, bunun kabul görmemesi üzerine festivale katılan iki Çinli yapımcı etkinlikten çekilmiştir. Benzer durumlar pek çok uluslararası film festivali ya da kitap fuarında yaşanmış, Çin'e eleştirel yayınlar yapan televizyon kanalları ya da gazeteler farklı yöntemlerle baskılara, en azından protestolara maruz kalmıştır.

Burada esas sorun, Çin yönetiminin kamusal alanda ideolojik bütünlüğü koruma uğruna ülkesindeki sanatçılar üzerinde kurduğu siyasal baskıdır. Edebiyat sektörü de bundan farklı değildir. Yazarlar üzerindeki baskının çok sayıdaki sembolünden biri, 2000 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan Gao Xingjian olmuştur. 1987 yılında Fransa'dan sığınma hakkı isteyerek bu ülkenin vatandaşlığına geçen ve Çin yönetimine karşı eleştirel bir duruşu olan Gao, Çince yazmasına ve kendi alanındaki en saygın uluslararası ödülü kazanmış olmasına rağmen Çin yönetimi tarafından hedef tahtasına konmuş, üstelik Pekin Nobel komitesini de Çin aleyhindeki önyargılarına yenik düşerek siyasal bir ödül vermekle itham etmiştir. O dönemki Çin basını da bu ödülden ya hiç bahsetmemiş yahut bu ödülün Gao'ya verilmesini eleştirmiştir. Sonuç olarak Gao Xingjian'a verilen Nobel edebiyat ödülü Çin'in yumuşak gücüne katkıda bulunmak şöyle dursun, Çin hakkındaki olumsuz yargıları besleyen bir skandala dönüşmüştür.

2009 yılında Frankfurt Kitap Fuarı'nda yaşananlar da Çin'in yumuşak güç kullanımındaki sınırlarını göstermesi açısından önemlidir. Bu fuara Çin onur konuğu olarak davet edilmiş ve Pekin yönetimi yaklaşık bin kişiden oluşan bir delegasyonu Almanya'ya yollamıştır. Fuarın düzenlenmesi için sağlanan 5 milyon euroluk sponsorluğun karşılığında Çinli yetkililer fuara davet edilecek yazarların listesi üzerinde söz hakkı talep etmiş ve muhalif yazarların etkinliğe katılmasını engellemiştir. Frankfurt Kitap Fuarı yöneti-

7 Tibetlilerin ruhani lideri Dalay-Lama, Çin yönetimi tarafından ayrılıkçı bir hareketin lideri ve bir terörist olarak görülmektedir.

minin bu istekleri kabul etmiş olması, Almanya'da ifade özgürlüğü açısından önemli eleştirilere maruz kalmış ve Çin edebiyatının tanıtılması konusu ikinci plana düşmüştür.

Görsel sanatlarda da bu tür örneklere rastlamak mümkündür. Dünyaca ünlü sanatçı Ai Weiwei'nin 2011 yılında vergi kaçakçılığı suçlamasıyla, ama aslında rejime yönelik eleştirileri nedeniyle aylar boyunca hapiste tutulmuş olması ve ardından 2015'e kadar adli kontrole ve Pekin'de zorunlu ikamete tâbi tutulması dünya kamuoyunda oldukça olumsuz bir izlenim bırakmıştır. Yine sanat alanında, 2020 yılında Çin'deki bir müze ile ortaklaşa Cengiz Han sergisi düzenleme kararı alan Fransa'daki Nantes Tarih Müzesi yönetimi, Çin tarafının tanıtım afişleri ve sergide kullanılacak tüm metinlerde kendi resmi tarih görüşünü dayattığını söyleyerek sergiden vazgeçmiş, dolayısıyla tipik bir kültürel diplomasi örneği olan müzeler arası işbirliği hayata geçirilemeden sona ermiştir.

Çin'in spor diplomasisi de benzer yapısal kısıtlardan mustariptir. Uluslararası planda tanınmış bir sporcu olan tenis yıldızı Peng Shuai'nin 2021 yılında yaşadıkları, Çin'in spor diplomasisinin de Çin'in genel imajı nedeniyle sekteye uğrayabileceğini göstermiştir. Kasım 2021'de Çin Komünist Partisi'nin üst düzey yöneticilerinden birinin kendisine cinsel taciz ve tecavüzde bulunduğunu sosyal medya üzerinden duyuran Peng Shuai'nin mesajı kısa bir süre içinde Çin'de sansürlendiği gibi, Peng de haftalar boyunca ortadan kaybolmuştur. Konunun uluslararası basının ve spor camiasının gündemine gelmesi ve Çin üzerinde artan diplomatik baskılar sonucu Peng'in basına konuşmasına izin verilmiş, ancak ünlü sporcu basın açıklamalarını hep Çinli yetkililerin sıkı kontrolü altında gerçekleştirebilmiştir. Aylar boyu sosyal medya gündeminde kalan ve pek çok spor karşılaşmasında kameralara yansıyan "Peng Shuai nerede?" yazılı afişler, Çin'in hiç de arzu etmediği bir tarzda gündeme gelmesine yol açmıştır. Bu olayın hemen ardından 2022 Şubat ayında düzenlenen Pekin Kış Olimpiyatları da, müsabakaların kendinden çok, ortaya çıkan siyasal tartışmalarla gündeme gelmiştir. Oyunların başlamasından kısa bir süre önce ABD'nin Uygur bölgesinde yaşanan insan hakları ihlalleri nedeniyle açılış törenine resmi heyet göndermeyeceklerini söylemeleri, Çin'in bu Olimpiyat Oyunları'ndan devşirmeyi planladığı prestiji gölgelemiştir. 2022 Pekin Kış Olimpiyatları boykotu elbette 1980 Moskova Olimpiyatları boykotu kadar kapsamlı olmamış ve her şeyden önce sporcuları etkilememiştir, ancak pek çok devletin resmi heyet göndermeyerek bir tür diplomatik boykot uygulaması Çin yönetimini oldukça rahatsız etmiştir.

Tüm bu örneklerin ortak yanı, Çin'in yumuşak güç kullanma çabasındaki temel bir soruna işaret ediyor olmalarıdır: Çin yönetimi tarafından kabul edilebilir eleştiri çizgisi bir hayli düşüktür. Daha yalın bir ifadeyle, Çin yönetimi ne uyguladıkları politikalar ne de bu politikayı uygulayan yöneticiler hakkında en ufak bir eleştiriyi kabul etmemekte ve kendi hakkındaki iletişimin her boyutunu kontrol etmeye çalışmaktadır. Halbuki Joseph Nye'ın söylemiyle "en iyi propaganda, propaganda değildir". Yumuşak gücün en önemli kaynaklarından biri çağdaş kültür ürünleri üretimi olmakla beraber, Çin'deki siyasal rejim bu olanağın tam olarak kullanılmasına izin vermemektedir. Çünkü müzik, sinema, resim gibi sanat alanlarında faaliyet gösteren sanatçılar baskı, hatta cezai kovuşturma ile karşılaşmakta, yahut sistemin sınırlarını bildikleri için oto sansür uygulayarak yaratıcılıklarına kendileri gem vurmaktadır. Kitlesel eğlence ve pop kültür alanında bu eksiklik daha yoğun olarak hissedilmekte ve Çin'in bu alanda, demokratik ve çoğulcu rejimlere sahip komşuları Güney Kore'nin (*Hallyu* – Kore Dalgası) ve Japonya'nın (*Cool Japan*) bir hayli gerisinde kalmaktadır.

SONUÇ YERİNE

Çin Halk Cumhuriyeti dış politikasını kurgularken insani ve kültürel unsurları daha fazla öne çıkarmayı gerektiren kamu diplomasisi uygulamalarında bir dizi yapısal engele takılmaktadır. Çin Komünist Partisi'nin ülke içinde hayatın her alanına, özellikle de eğitim, kültür, medya faaliyetlerine hakim olma esasına dayanan merkeziyetçi yapısı bilinmektedir. Ülkedeki siyasal rejimin ifade ve düşünce özgürlüklerine ket vuran niteliği, kamu diplomasisinin önemli bir paydaşı olan sivil toplumu denklemden çıkarmakta, Çin'in küresel düzeyde pozitif bir imaj üretmesini de engellemektedir. Üstelik bu engeller dönemsel değil, Çin'deki siyasal rejimin doğasından kaynaklanan yapısal sorunlardır ve kısa vadede değişmeleri de mümkün görünmemektedir. Sivil toplumun önemli bir rol oynaması gereken sahalarda kamu diplomasisi uygulamalarının son derece merkeziyetçi ve neredeyse sadece devlet kurumları üzerinden yürütülen resmi faaliyetler niteliğine bürünmesi, ne kadar büyük bütçeler ayrılırsa ayrılsın bu uygulamaların arzu edildiği kadar başarılı olmasını engellemektedir.

Bu çerçevede 2015 yılında "ülkemizi kültürel bir süper güç haline getirmeli, Çin'in yumuşak gücünü artırmalı, çekici bir ulusal anlatı oluşturmalı ve mesajlarımızı dünyaya daha iyi aktarmalıyız." (Shambaugh, 2015) diyen devlet başkanı Xi Jinping'in kamu diplomasisi alanında ilan ettiği hedeflerin tam olarak tutturulduğundan söz etmek mümkün olmamaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti, ekonomik, siyasal, askeri ve diplomatik gücü ne olursa olsun, demokratik ve çoğulcu olmayan rejimlerin kamu diplomasisi faaliyetlerinin ve ulusal itibar yönetimi uygulamalarının sınırlarını gösteren çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir. Çin'in büyük maddi kaynaklar ayırdığı kamu diplomasisinin bilançosu, yumuşak gücün temel bir niteliğini ortaya koymaktadır: yumuşak güç önemli bütçeler ayrılarak satın alınabilen bir meta değil, elde edilmesi uzun soluklu ve çok boyutlu çabalar gerektiren bir algı inşa sürecidir.

Çin'in kamu diplomasisini geliştirme konusundaki uğraşının elbette bir iç politika boyutu da bulunmaktadır. Çin Komünist Partisi'nin Marksist-Leninist temellere dayanan ideolojik içeriği, bu ülkenin küresel finans kapitalizmine entegrasyonu nedeniyle giderek havada kaldığı için, Çin yönetimi son yıllarda Çin milliyetçiliğini ikame bir ideoloji olarak desteklemeye başlamıştır. Bu bakımdan dünya çapında itibarlı, kültürü ve siyasal rejimi çekici bir ülke haline gelmek aynı zamanda ÇKP'nin ülkeyi başarılı bir biçimde yönettiğinin de kanıtı olarak sunulacaktır. Dolayısıyla kamu diplomasisinde gösterilen başarının, tıpkı diğer diplomasi araçlarında olduğu gibi, ülke içinde rejimi meşrulaştırıcı etkisinin varlığını da hesaba katmak, Çin'in kamu diplomasisi faaliyetlerinin genel tablosunu tamamlamak için altı çizilmesi gereken bir boyuttur.

KAYNAKÇA

Anastasia Zabella, **China's Higher Education Partnership with Africa As a Tool of Public Diplomacy of the People's Republic of China,** ICADCE 2017 Conference Paper, 2017.

Anna Colin Lebedev, https://twitter.com/colinlebedev/status/1547567558420602880, 14 Temmuz 2022

Christopher Walker ve Jessica Ludwig, **Sharp Power: Rising Authoritarian Influence,** National Endowment for Democracy, 5 Aralık 2017.

Claude Meyer, **L'Occident Face à la Renaissance de la Chine**, Paris, Odile Jacob, 2018.

David, Shambaugh, "China's Soft Power Push", **Foreign Affairs,** Temmuz-Ağustos 2015.

Guang Chen, Steve Saxon, **Outlook for China Tourism in 2022: Trends To Watch In Uncertain Times,** McKinsey and Company Survey, 2022.

Jim Clare, Tom Westbrook, **China's Wanda Group Gets $913 Million From Sale of Australian Projects,** Reuters, 29 Ocak 2018.

Joseph Nye, **Soft Power**, Foreign Policy, Sayı : 80, Sonbahar 1990, ss. 153-171.

Joseph Nye, **Soft Power: The Means to Success in World Politics,** Public Affairs, 2004.

Joseph Nye, **The Powers to Lead,** Oxford University Press, 2010.

Joseph Nye, "China's Soft Power Deficit", **The Wall Street Journal,** 8 Aralık 2012.

Joshua Kurlantzick, **China's Charm: Implications of Chinese Soft Power**, Carnegie Endowment, Haziran 2006.

Joshua Kurlantzick, **China's Collapsing Global Image**, CFR Discussion Paper, Temmuz 2022.
"Sun Tzu and the Art of Soft Power", **The Economist,** 17 Aralık 2011.

Maria Repnikova, **Chinese Soft Power**, Cambrigde University Press, 2022.
Michael Barr, **Who's Afraid of China? The Challenge of Chinese Soft Power,** Zed Books, 2011.

National Association of Scholars, **How Many Confucius Institutes Are in the United States?**, 5 Nisan 2022.

Pang Zhongying, **The Beijing Olympics and China's Soft Power**, Brookings Institute, 2008.

Patrick Brzeski, **Wanda's Big Qingdao Studio Pitch: Will Hollywood Take the Bait?**, The Hollywood Reporter, 19 Ekim 2016.

Raksha Kumar, **How China Uses the News Media as a Weapon in its Propaganda War Against the West,** Rueters Institute, 2 Kasım 2021

Wing Kuang, **When Xi Jinping Came to Power, He Had Three Football Dreams for China. Here's Why He Failed,** ABC News, 23 Nisan 2022.